

MR. J. W. DE CRANE

AAN DE

LEZERS VAN BEIDE ZIJNE VERHANDELINGEN

HERINNERINGEN VAN MARTENAHUIS

EN

HET ALOUD GESLACHT MARTENA.

Bij de nasporing der afstammelingen van AMELIA VAN GROMBACH, uit haar eerste huwelijk met J^r. JAN VAN EGMONDT, kon ik niet nalaten op te merken, dat dezelve bij onze beste genealogen niet zeer bekend, ja tot mijne verwondering eenigzins verwaarloosd schenen, en heb ik getracht dat gebrek aan te vullen. Zie *De vrije Fries*, I deel, 2 stuk, bl. 115. Bij de opsporing echter der nakomelingen van dezelfde AMELIA VAN GROMBACH, bij haren tweeden echtgenoot RAES VAN VEROU, vond ik nog grooter reden tot gelijk beklag, toen ik in den loop der geschiedenis van *Martena-Huis* door echte bescheiden overtuigd werd, dat dit oude familiegebouw te *Franeke* eindelijk, en waarschijnlijk door erfregt, gekomen was aan het geslacht COENDERS, of, gelijk het geschreven wordt, CONDERS, te *Groningen*, terwijl ik ook, als een bewijs van verwantschap, den toenaam van VEROU bij dat geslacht aangenomen vond; daar mij nu in onze

geslachtlijsten niets was voorgekomen, dat tot de kennis der betrekking van die beide geslachten leidde, gaf mij dit een raadsel, dat ik niet wist op te lossen.

Hierover raadpleegde ik den Heer en Mr. H. O. FERRH, vooronderstellende, dat die betrekking in *Groningen* beter bekend kon wezen; tevens zocht ik in boeken en handschriften, die onder mijn bereik waren, alles op, wat mij scheen eenig licht te kunnen geven.

Van heiderlei onderzoek heb ik de uitkomst medegedeeld in *Den vrijen Fries*, 2 stuk, bl. 144 en volg., en 3 stuk, bl. 217 enz., in zeer breedvoerige aantekeningen.

Uit vergelijking der berigten begreep ik, dat alles aankwam op de betrekking van zekeren JAN VAN VERVOU, aan den eenen kant tot RAES VAN VERVOU, en aan den anderen kant tot ABEL CONDERS, of wel deszelfs zoon, den Ridder CONDERS; doch daar die mij nog even onzeker bleef, en ik zelfs den schroom gevoelde, daaromtrent bij gissing reeds misgetast te hebben, vond ik mij genoodzaakt, mijne verhandeling zonder eenige verdere oplossing uit te geven.

Reeds lange waren mij bij name bekend de *GEDENKSCHIFTEN VAN FREDERIK VAN VERVOU*, door mij in de *Herinneringen*, bl. 131, vermeld, en de vermoede belangrijkheid in allen gevalle deed mij daar den wensch uiten, dat dezelve door het *Provinciaal Friesch Genootschap ter beoefening der Friesche Geschied-, Oudheid- en Taalkunde* mogten aan het licht gebragt worden.

Dan de nadere bedenking, dat, schoon noch

Jr. EPO SJUCK VAN BURMANIA, in wiens tijd die gedenkschriften in *Friesland* waren, veelligt in het archief van den toenmaligen Stadhouder WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, waarmede zij weinige jaren later naar 's *Hage* zullen verhuisd zijn; noch de uitnemende liefhebbers der Friesche geslachtskunde uit die familie, noch anderen, zoo veel mij bekend is, toen of later daarvan, tot hetgene ik nu mis, eenig gebruik hebben gemaakt, echter die gedenkschriften, nevens andere geschiedkundige merkwaardigheden, ook persoonlijke bijzonderheden, zijne aanverwanten betreffende, zouden kunnen bevatten; die bedenking vooral heeft mij doen besluiten, het niet bij dien enkelen wensch te laten blijven, maar ter dadelijke verwezentlijking van denzelfen aan het Friesch Genootschap in Maart 1838 een schriftelijk voorstel te doen.

Dadelijk werd nu ook door hetzelfde eene commissie tot dat oogmerk benoemd, en daarna, ten gevolge der aanvraag, is door de, bij het Genootschap zoo vaak ondervondene, welwillende begunstiging van den Hoogwelgeboren Hoogedelen en Gestrengen Heere Staatsraad, Gouverneur dezer provincie, het handschrift zelf uit de Koninklijke Bibliotheek aan hetzelfde ten gebruike ingezonden, om er een afschrift van te nemen.

Daar men mij de eer had aangedaan mij mede in die commissie te benoemen, is alzoo dit lang begeerde handschrift mij onder het oog gekomen, en heb ik het genoeg gehad te zien, dat, verre van dat ik misgerekend zou hebben, men daarin, nevens breedvoerige verhalen van gebeurtenissen van algemeen belang, door den schrijver in zijne

eigene, naar zijnen tijd en stand genoeg welsprekende, taal beschreven, gemengd met verstandige opmerkingen, vrijmoedige beoordeelingen, juiste en vaak naïve karaktertrekken, eenen schat van persoonlijke bijzonderheden tot inlichting zal kunnen vinden; vooral wanneer het stuk, zonder eenige bekorting, in zijn geheel, zoo als het wel verdient, zal uitgegeven zijn.

Daar ik nu uit het enkele doorzien van dit handschrift reeds vele onderrigtingen heb bekomen, tot teregtbrenging van hetgene mij te voren verward scheen, en tot voldoende ontknooping van veel raadselachtigs, acht ik aan mij zelve en mijne lezers schuldig te zijn, eenig berigt daarvan te geven. Geen oogmerk echter hebbende, om de werkzaamheden des Genootschap vooruit te loopen, maar integendeel het volle genot der lecture bij de uitgave aan het publiek gaarne ongerept willende laten, zal ik deze mijne mededeeling alleenlijk bepalen tot hetgene in verband staat met het van elders bijgebragte in de *beide noten*, ten einde blijke, wat in dezelve met de waarheid overeenkomt, wat daarvan geheel afwijkt, of wat wel nadere opheldering zou vereischen, alsmede tot hetgene ter verbetering van onnaauwkeurigheden en aanvulling van het ontbrekende in het overzicht van de algemeene familieschets zal kunnen dienen. Ik hoop daardoor tevens het verlangen naar de uitgave van het oorspronkelijke stuk op te wekken, en de nieuwsgierige oplettendheid reeds te meer op den rijken inhoud van hetzelfde te vestigen.

ANELIA VAN GRUMBACH of, zoo als in het handschrift gespeld wordt, VAN GRUMBACH is mij gebleken geweest te zijn de oudste dochter van FRITS VAN GRUMBACH en LUCIA VAN MARTENA, en geboren te zijn in 1520, als zijnde in den ouderdom van omtrent 85 jaren gestorven in October 1605. Vergelijk en verbeter dus hiernaar *De vrije Fries*, II, bl. 114 en 122.

Zij is dus reeds zeer jong, omtrent 21 jaren oud, gehuwd met J^r. JAN VAN EGMONDT*. *De vrije Fries*, III, 211.

Hare zuster EMMERENTIA, of volgens het handschrift EMMERENTIANA, om dit als in het voorbijgaan te melden, is, als weduwe van SCIPIO MECKEMA, eerst den 14 Junij 1608 te *Leeuwarden* overleden, oud 75 jaren, en was dus geboren 1533.

---

* J^r. JAN VAN EGMONDT VAN MERESTEIN, Castellein en Drost van *Harlingen* (*De vrije Fries*, II, 115, III, 211), is ook geweest Grietman van *Barradeel*, blijkens eene akte van toewijzing door dat Geregt aan » TZALLING RIOERDS » zoon en DOED, zijne echte huysfr.,” van twee pondematen lands, onder *Minnertsga* gelegen, en gekocht voor » anderhondert en elf gouden guldens, tot 28 stuyvers het » stuk,” nadat die koop driemalen » oentlicken was ge- » roepen over de karccke en het gerichte, zoo als behoort, » naar luyd der ordonnantie;” geteekend en gezegeld door » JOHAN VAN EGMONDT, opten xi Junij anno xv^e XLIII.”

Deze opmerking en afschrift van dit stuk was ik onlangs verschuldigd aan de vriendschappelijke mededeeling van den Wel Edelen Gestrengen Heere EELCO JACOBUS ALTA, Secretaris van *Barradeel*.

Het geeft ook licht aan eene aanmerking van den Heere VAN SMINIA, in zijne *Nieuwe naamlijst van Grietmannen*, bl. 204.

Omtrent RAES VAN VEROU, zoo geheten naar het familiekasteel, te *Vervou* in *Luikerland* gelegen, vindt men niets vermeld voor zijn huwelijk met AMELIA VAN GROMBACH, toen weduwe van EGMONDT, en omtrent 30 jaren oud, waarschijnlijk in of tegen 1550 aangegaan.

In 1568 begaf hij zich naar zijn vaderland, bij gelegenheid van het huwelijk der oudste dochter van zijnen broeder JACQUES VAN VEROU, die toen gemeld kasteel bewoonde, met GODEWIJN SCHIFFART VAN MERODE.

Hij deed eenen ongelukkigen val met zijn paard, waardoor hij zich in de zijde bezeerde, en in eene kwijnende ziekte verviel. Op de tijding daarvan kwamen zijne echtgenoot en tweede zoon, FREDERIK, derwaarts, om hem af te halen, en te huiswaarts te voeren. Zoo kwam hij weder in *Franeke*; doch overleed daar reeds den 24 Junij deszelfden jaars, en werd in de Groote kerk begraven.

ZONEN uit dit huwelijk waren JAN, FREDERIK en GEORGE VAN VEROU, als broeders vermeld door WINSEMIUS, *rerum Frisicarum*, lib. VII, p. 515, bij gelegenheid der vermelding van hunnen togt, waarin de eerst- en laatstgenoemde beide ongelukkiglijk, niet verre van *Sloten*, sneuvelden, doch de middelste, FREDERIK, het gevaar ontkwam, den 31 October 1580.

Deze FREDERIK VAN VEROU was dezelfde, die, na het omkomen zijner broederen, bij zijne moeder wonende, het voorkomen van eenen eenigen

zoon had, en uit onkunde door mij meermalen zoo genoemd is. *De vrije Fries*, II, 118, III, 217. Verbeter hieruit het gestelde III, 219. Noot, c. 7 enz.

Het noodlottige voorval is door *FREDERIK* in zijne memoriën breedvoerig beschreven. Het lijk van *JAN VAN VEROU*, die toen omtrent 29 jaren oud was, dus 1551 geboren, is naderhand gevonden en te *Franeker* begraven; doch dat van *GEORGE*, of volgens het handschrift *JURRICH*, die slechts 17 jaren bereikte, dus in 1563 geboren was, is vermist gebleven.

Zij hadden nog eene zuster, *MARIA VAN VEROU*, jonger dan *FREDERIK*, maar ouder dan *GEORGE*. Zij heeft eenen tijd lang verblijf gehad bij eene zuster van haren vader, die in *Condorf* tot *Bernau* in *Luikerland* woonde, en zij is, na het overlijden van deze tante, met derzelve zoon, *JAN DE HAUTEPEPNE*, Heer van *Bernau*, die toen weduwnaar was, gehuwd, niet zeer met goedkeuring van hare moeder, den 1 Mei 1582. De bruiloft werd te *Bernau* gevierd, en daar is zij reeds in September 1587, zonder kinderen, overleden.

JAN VAN VEROU, vurig voorstander der vrijheid en stout krijgsman, had reeds in 1572 in *Holland* den Grave van der *MARK*, bij zijnen mislukten togt tot ontzet van *Haarlem*, vergezeld; vervolgens den Prins van *Oranje* op een schip van oorlog op de *Eems* gediend. Het blijkt, dat hij onder *RENNEN-*

BERG, voor deszelfs afval, reeds een bevorderaar der Unie van *Utrecht* geweest is, en in 1578 pogingen gedaan heeft, om hem tot de aanneming van dezelve te bewegen (WINSEMIUS, *chronijk*, f. 629); ja dat hij in het volgende jaar 1579, als Lid van Staat, het besluit ter dadelijke toetreding geteekend heeft (WINSEMIUS, *chronijk*, f. 632, vergelijk de afdruk van het tractaat, naar het origineel in 1777 door den Raad van Staten uitgegeven). Doch na den afval diens Stadhouders rustte hij niet, om de zaak der vrijheid tegen hem en zijne Spanjaarden te helpen handhaven, door de bemagtiging der kasteelen te *Leeuwarden* en *Harlingen*, en desgelijks door de onderneming van zijnen laatsten zoo noodlottigen togt naar de *Zevenwouden* in 1580, bij welken hij te regt in het handschrift van SOLCKEMA geheeten wordt *van Franeker*, naar zijne geboorte- en woonplaats beide. Zie WINSEMIUS, *chronijk*, f. 654, 656, 678. Vergelijk *De vrije Fries*, III, bl. 218.

Hij was gehuwd met ANNA VAN MOCKEMA, dochter van ERNST MOCKEMA van *Aalsum* en OENTIE JUWSMA van *Warrega*, welke, als eene uit *Friesland* gevlugte weduwe, met gemelde hare dochter te *Emden* woonde, die hij voorheen aldaar had leeren kennen, maar daarna te *Nijenhuis* in het Graafschap *Bentheim* getrouwd had. Vergelijk *De vrije Fries*, II, 145, III, 219*. Hij liet bij haar

---

* In het stamboek van ADELEN staat, dat ANNA MOCKEMA eerst aan GABE AYLVA huwde, toen (als weduwe dus) aan JOHAN VERVOU, Capitein; doch bij FERWERDA, familie AYLVA, generatie 6, wordt ANNA MOCKEMA, hu-

twee kinderen na, eene dochter, *TITIA* of *TETEKE*, en eener zoon, *RAES VAN VERVOU*.

Zij beviel na den dood van haren echtgenoot nog van eene dochter, die *JOHANNA* of *JANTJE VAN VERVOU* genaamd is, en heeft hem nog 25 jaren als weduwe overleefd, zijnde te *Leeuwarden* overleden in October 1605.

RAES VAN VERVOU, die naar 's vaders voorbeeld van jongs af den krijg volgde, is in 1602, als Vaandrig, in het belegerd *Ostende*, den 9 April aan eene besmettelijke ziekte gestorven, in den ouderdom van 22 jaren, zijnde dus geboren in 1580.

TITIA of *TETEKE VAN VERVOU* is gehuwd aan *ABEL CONDERS VAN HELPEN BERNHARDS ZOON*, die in 1601 en 1602, volgens de naamlijsten van *Uubbo Emmius*, Hovetman, en 1603 en 1604 Burgemeester te *Groningen* geweest is, en bij zijn overlijden, in September 1607, bij haar twee kinderen naliet, van welke de oudste, een zoon, *BERNHARD* of *BEREND CONDERS* geheten, naderhand met den bijnaam van den *Ridder* onderscheiden is; wiens grootvader dus te regt gemeld werd in het *Nobiliarium* van dat geslacht, *JAN VAN VERVOU* geweest te zijn. *De vrije Fries*, II, 144.

---

wende met *GABE AYLVA*, genoemd weduwe van *JOHAN VERVOU*. Wat al verwarring in de geslachtlijsten!

JOHANNA VAN VERVOU is, volgens het stamboek van ADELEN, de vrouw geworden in tweeden echt van ORCK VAN DOYEM, den ouden, te *Franecker*, en heeft bij hem eene dochter gehad, ATJE VAN DOYEM gebeten. Doch na zijnen dood, die den 7 September 1605 voorviel, een dwaas huwelijk aangegaan met eenen LIEUWE GYSBERTS ENS. Vergelijk *De vrije Fries*, III, 219.

Hoezeer nu deze opgave aan twijfel moge blootstaan, dien ik niet weet te vereffenen, beide die huwelijken worden in het handschrift van FREDERIK VAN VERVOU vermeld, en alzoo erkend, en ATJE VAN DOYEM met name genoemd als uit den eerstgemelden echt geboren. Wat den tweeden betreft, zal het straks blijken, hoe stellig die ook in de gedenkschriften bevestigd wordt.

Uit al het tot hiertoe vermelde volgt, wanneer men de nakomelingschap van RAES VAN VERVOU in eene nedergaande regte lijn nagaat, dat TETEKE VAN VERVOU en HESSEL RAES VAN VERVOU, de vader van SOPHIA VAN VERVOU, gelijkelijc zijne kleinkinderen, volle nicht en neef, broeders kinderen, zijn geweest, en dat derhalve de Ridder BERNHARD CONDEERS, de zoon van TETEKE, SOPHIA VAN VERVOU in den zesden graad heeft bestaan.

Het komt mij dan altijd het waarschijnlijkst voor uit de omstandigheden, dat de Ridder VAN VERVOU, die als Ambassadeur aan het Zweedsche hof eerst in 1677 (volgens SCHELTENA, *staatkundig Nederland*, I deel, bl. 255) overleden is, en dus SOPHIA VAN VERVOU overleefd heeft, na derzelyer afsterven,

het familierecht, hem van zijne moeder aangekomen, zal gehandhaafd hebben, en dus in het bezit van *Martena-Huis* te *Franeker* geraakt zijn, dat hij vervolgens aan zijnen zoon ABEL CONDERS heeft nagelaten, die ook den naam VAN VERVOU bij zijn eigen familienaam heeft aangenomen, dat ik van zijnen vader nergens gevonden heb.

Van welke middelen tot regtsverkrijging de Ridder zich zal voorzien hebben, of anders welke schikkingen er gemaakt zijn, is mij nergens gebleken, maar alleenlijk de uitkomst, dat aan den eenen kant de laatste eigenaar van *Martena-Huis* is geweest gemelden Jr. ABEL CONDERS VAN VERVOU; aan den anderen, dat de legaten volgens den uitersten wille van SOPHIA VAN VERVOU zijn uitbetaald.

Na dus het overzicht van dezen tak met de geschiedenis van *Martena-Huis*, tot den laatsten eigenaar uit denzelven en den verkoop in 1694 voortgezet te hebben, acht ik het voegzaam, nog eens terug te keeren tot FREDERIK VAN VERVOU, om gelegenheid te hebben tot het aanstippen van verscheidene nog weinig of niet bekende omstandigheden, bij zijn leven voorgevallen, en of hem zelve of eenigen zijner nabestaanden betreffende, die, wanneer zijne *Gedenkschriften* uitkomen, in dezelve breeder zijn toegelicht, en in bijzonderheden beschreven zullen gevonden worden.

FREDERIK VAN VERVOU bleef zekerlijk het laatst mannelijk oir uit deze familie (*De vrije Fries*, III, 217). Dat hij niet in 1550 (*De vrije Fries*, II, 115)

maar later geboren is, blijkt, nu wij eenen ouderen broeder kennen van 1551. Hetgene ik (II, 126) van de ontwikkeling van zijnen jeugdigen heldenmoed gezegd heb, is wel wat den tijd betreft, maar niet volgens de omstandigheden; naauwkeurig. In dat jaar 1572 was hij met zijnen broeder JAN naar *Holland*, op bevel van hunne moeder, om eenige familiezaken, gereisd; op het vernemen van hetgene toen in *Friesland* was voorgevallen, wilden zij terug keeren; doch hunne moeder schreef dit af, en raadde tevens FREDERIK in het bijzonder, die toen nog zoo jong was, zich naar *Leuven* te begeven en daar te studeren. Zij bleven nu, en deelden beide in den togt van den Graaf VAN DER MARK, tot ontzet van het belegerde *Haarlem*, en ook in de vlugt na de mislukking (beschreven door HOOFT, VIII boek, bl. 297). Zij vonden en bezochten te *Leyden* hunnen halfbroeder ALBERT, of naar het handschrift AILBRECHT VAN EGMOND. Daarna heeft FREDERIK, om aan de begeerte zijner moeder te voldoen, zich naar *Leuven* begeven, en aldaar, als ook te *Douay* en *Doornik* lang opgehouden, zich op de Fransche taal toeliggende, en is eerst na twee en een half jaar te huis gekomen, wanneer hij met zijne moeder de voltrekking van het huwelijk van zijnen broeder JAN bijwoonde.

In 1577 nam hij dienst onder een regiment *Walen*, door den Graaf VAN DER MARK toen voor de Staten opgerigt, en bleef daar tot na den dood des Graven, wiens vriend hij was, die den 1 Mei 1578 voorviel (*3de Jagtpraatje*, bl. 16). Later begaf hij zich, om hulp te bieden, naar het toen door

den afvalligen *RENNENBERGH* belegerde *Deventer*. Na de overgaaf der stad, den 14 September 1578, keerde hij ziek naar *Franecker*.

In 1579 werd hij Vaandrig bij zijnen broeder *JAN*, en vergezelde dien op meest al zijne togten, tot op dien noodlottigen bij *den Ouwer*, 31 October 1580.

Daarop van de dienst ontslagen, begaf hij zich naar *Franecker*, en verbleef daar bij zijne moeder, behalve dat hij ecne reis naar *Zwickerland* deed, om op de daar achtergeblevene goederen zijns vaders orde te stellen.

In 1584 nam hij, op aanschrijving van Graaf *WILLEM LODEWIJK*, op zich, een vaandel Duitsche soldaten op te rigten, en bleef nu weder krijgsman, tot dat hij den 26 December 1590 zijn paspoort bekwam.

In Januarij 1591 begaf hij zich naar *Franecker*, waar hij en zijne vrouw, den 20 Februarij dezes jaars, in de kerk openlijk belijdenis deden van de ware Christelijke religie, en des anderen daags het nachtmaal mede genoten. Hij was namelijk met zijne nicht *JEL VAN OSTHEIM*, welke hij zeer lief had (doch met wie zijne moeder, die verbindtenis, dat zonderling schijnen mag, niet goedkeurende, het huwelijk lang verhinderd had), eindelijk, en met moeders bewilliging, reeds den 12 September 1585 getrouwd.

Den 5 September 1586 was zij bevallen van haren eersten zoon, *ANNIBAL RAES VAN VERVOU*, die weder in vierjarigen ouderdom, den 16 November 1590, overleden is.

Den 7 Mei 1588 beviel zij van eenen tweede

zoon, toen HESSEL VAN VERVOU genoemd, waarbij later de grootvaderlijke naam RAES gevoegd werd.

Nog achtimalen daarna heeft zij de hoop mogen voeden en geven op meer kroost, maar ongelukkig heeft zij telkens of eene onvoldragen vrucht, of een kind, dat kort na de geboorte stierf, ter wereld gebracht.

Zij is steeds een zonderling voorbeeld van huwelijksrouw en liefde geweest, en heeft haren echtgenoot bijna overal, waar hij verbleef, vergezeld, waarheen hij trok gevolgd, en overal met hare schranderheid bijgestaan.

Reeds den 22 Maart 1592 werd hij als Commisaris over het krijgsvolk in *Delfzijl*, *Oterdum* en *Reide*, derwaarts gezonden.

Den 19 April 1595 werd hij Hofmeester van Graaf WILLEM LODEWIJK VAN NASSAU, dien hij in 1597 naar *Duitschland* vergezelde.

In Augustus 1604, na uit 's Graven dienst ontslagen te zijn, werd hij bevelhebber over het krijgsvolk van den Staat in *Emden*, waarvan hij in 1608 zijn ontslag vroeg, en in het volgende jaar verkreeg.

In April dezes jaars 1609 vertrok hij naar *Franeker* met zijne vrouw en zijnen zoon. Vergelijk *De vrije Fries*, II, 127.

Deze ZOON WAS HESSEL of HESSEL RAES VAN VERVOU (*De vrije Fries*, II, 133), die van zijn negende jaar af te *Franeker*, door Professor SIJBRANDUS LUBBERTI, tot de studiën was opgeleid, en dezelve daarna van 1605 af te *Geneve* had voortgezet, van

waar hij in den zomer van 1608 was terug gekomen. Aan hem hebben de beide ouders vreugde mogen beleven, maar ook de smart gevoeld van hem te overleven. Hij mogt slechts den ouderdom van 32 jaren bereiken.

Zij zullen bij dit treurig verlies, nevens het genoegen van eene kleindochter uit zijn huwelijk geboren te zien, vooral troost en steun gevonden hebben in die stille onderwerping, waartoe hunne eigene godvruchtige gemoedsgesteldheid zoo zeer neigde; van dankbare erkentenis toch voor iedere gewenschte uitkomst, maar ook niet minder van vast vertrouwen op Gods albestierende Voorzienigheid, geven de *Gedenkschriften*, zelfs bij de bekrompener denkwijze dier tijden, blijken, die men met eerbied leest.

FREDERIK VAN VEEVOU bevond zich nog te *Emden*, toen hij, op den 10 October 1605, van Professor LUBBERTI de tijding ontving van het overlijden zijner moeder, op den 8 te voren, te *Franeker*.

Hij begaf zich den volgenden dag derwaarts op reis, en heeft het lijk den 16 ter aarde besteld in het graf zijns vaders.

AMELIA VAN GROMBACH, nu in bijna 85jarigen ouderdom ontslapen, had een aantal harer afstammelingen overleefd:

1. Van hare *kinderen* uit den eersten echt zou FREDERIK VAN EGMONDT, zoo in de opgave van zijn

sterfjaar (*De vrije Fries*, II, 116) geen misslag plaats heeft, nog in leven moeten geweest zijn. Ik twijfel echter zeer, daar, zoo als straks blijken zal, zijne twee kleinzonen tot de erfenis worden opgeroepen.

Doch ALBERT VAN EGMONDT was reeds in 1596 gestorven (II, 117). Ongetwijfeld ook al lang ANNA VAN EGMONDT, zekerlijk voor 1602, van wie ik tot mijne verwondering niets vond aangeteekend.

Van die uit den tweeden echt verloor zij JAN en JURRICH VAN VERVOU beide zeer vroeg, in 1580, en hare dochter MARIA VAN VERVOU in 1587, zoo als wij boven gezien hebben.

2. Van hare *kleinkinderen* stierven LUCIA of naar het handschrift LUCIANA VAN EGMONDT in 1596 (II, 117), JAN VAN EGMONDT in 1599 (II, 116, III, 224).

JACQUES VAN CHALLANSI, de oudste zoon van PIETER VAN CHALLANSI en ANNA VAN EGMONDT, was in 1595 reeds als Hopman bij het beleg van *Lingen*; doch tijdens het beleg van *Ostende* ziek geworden en vervoerd, is hij bij *Dordrecht*, den 16 Julij 1602, overleden. Zijn lijk, naar *Franeker* gebracht, is aldaar bij zijn' vader en moeder begraven. Hij was gehuwd met SUSANNA VAN EWSUM.

GEORGE VAN CHALLANSI, dien wij als student in 1595 hebben leeren kennen (II, 118, III, 216), zich ook in de krijgsveld dienst begeeven hebbende, was in 1602 als Luitenant en vervolgens als Hopman in *Ostende*. Daarna, in 1604, ziek uit het leger vertrokken, is hij in Augustus, te scheep zijnde, bij *Duiveland* gestorven. Het lijk, naar *Franeker* gebracht, is aldaar bij zijn' vader, moeder, broeder

en zuster, door zijnen oom *FREDERIK VAN VEROU*, ter aarde besteld.

MARGARETHA VAN CHALLANSI, den 4 Mei 1541 na 's vaders dood te *Franeker* geboren, was ook, en, volgens het evengemelde grafberigt, reeds voor haren jongsten broeder overleden.

RAES VAN VEROU, de zoon van *JAN*, was binnen *Ostende* in 1602 gestorven, en *ANNIBAL RAES*, het zoontje van *FREDERIK*, al in 1590.

In de maand Maart des volgenden jaars 1606 is *FREDERIK VAN VEROU* wederom te *Franeker* gekomen, en het testament zijner moeder, met den aanleve van dien, geopend zijnde, zijn de erfgenamen tot eene provisionele scheiding gekomen.

Daarna zijn zij, op verschrijven van *FREDERIK VAN VEROU*, weder te *Emden* te zamen gekomen; namelijk » *HUGO RUYSCHE*, als vader en voegt over » *PIETER* en *FREDERIK*, zijne kinderen bij wijle » *LUCIA VAN EGMONDT VAN MERESTEIN*, en *TYTEKE* » *VAN VEROU*, gesterkt met haren man, *ABEL* » *CONDERS* den junger."

Maar *JOHANNA VAN VEROU*, » die (dit zijn de » uitdrukkingen in de *Gedenkschriften*) *zich niet* » *eerlijk regeerde*, en *eenen lichten boef binnen* » *Sneek*, genaamd *LYUWE GYSBERTS*, hadde *genomen*," had daardoor zoo zeer het ongenoegen van haren oom verwekt, dat hij met haar niet wilde handelen, maar vorderde, dat zij iemand van harent wege met volmagt zoude zenden.

Doch daar zij dit weigerde, zijn de aanwezigen onder protestering, haar salfs regt latende, tot

eene scheiding getreden, en hebben daarvan een geschrift gemaakt den 15 Augustus.

Hierbij is nog gekomen, dat ook TYTEKE VAN VEROU, nu weduwe CONDEERS, schoon reeds 7 maanden na den dood haars echtgenoots, op den 9 April 1608, nog bevallen van eenen zoon, ABEL geheeten, maar in Julij daaraan volgende gestorven, in November deszelfden jaars besloot, zeer tegen den raad en tot verdriet van haren oom, een tweede huwelijk aan te gaan met eenen „SEINO LEUWE, die bitter Papist was.”

Het komt mij niet onwaarschijnlijk voor, dat het ongenoegen over het liederlijk gedrag der beide zusters ook den grond zal gelegd hebben tot verwijdering en afkeerigheid tusschen de beide verwante familiën in *Friesland* en *Groningen*, en, zoo als het gaat, eindelijk ook tot de handelwijze van SAEPK VAN VEROU, om, met stilzwijgend voorbijgaan van hare aanverwanten van vaders zijde ter laatstgenoemde plaats, alleenlijk ten voordeele van hare nabestaanden van moeders zijde te beschikken.

Ik zal ter opheldering hier nog eene genealogische tabel bijvoegen, welke, gepaard met die, welke in *Den vrijen Friës*, III, geplaatst is, het algemeen overzicht der beide groote takken van het geslacht MARTENA kan voltooien.

En nu eindig ik met den wensch, dat ook *het tweede gedeelte der Gedenkschriften van FREDE-*

RIK VAN VERVOU, als voorheen aan den Heer van SPAAN VAN BIJJOEN hebbende toebehoord, door den Heer SCHELTEMA mede vermeld, nog eens in handen van het Friesch Genootschap moge komen, en door hetzelfde uitgegeven worden, als bijzonder kunnende strekken tot inlichting van 's mans laatste jaren, en de verrigtingen in zijne politieke loopbaan.

Franeker, den 2 Junij 1839.

